

Список використаних джерел:

1. Бальсевич В. Спортивный вектор здорового образа жизни / В. Бальсевич // Коммунист. – 1985. – № 2. – С. 55-67.
2. Вейдер Д.И. Атлетизм для вас / Д.И. Вейдер. – К. : Знание, 1990. – 80 с.
3. Грекова Т.Н. Алкоголизм: причины, следствия, профилактика / Ю.С. Бородин. – Л. : Наука, 1999. – С. 74-76.
4. Козленко Н.А. Школьникам – привычку заниматься физкультурой. / Н.А. Козленко. – К. : Рад. школа, 1985. – 12 с.
5. Копыт Н.Я. Об организации и эффективности антиалкогольного воспитания в школе / Н.Я. Копыт и др. // Здоровоохранение Российской Федерации. – 1979. – № 9. – С. 26-29.
6. Некрасов В.П. Физическая культура против п'янства / В.П. Некрасов // Теория и практика физической культуры. – 1995. – № 9. – С. 37-39.
7. Литвинов И.А. Педагогический анализ причин правонарушений и пути их предупреждения / И.А. Литвинов. – К., 1999. – 221 с.
8. Сухомлинский В.А. Как воспитать настоящего человека / В.А. Сухомлинский. – К. : Рад. школа, 1975. – 142 с.

В статье раскрыта проблема алкоголизма у старших подростков, дается анализ учебно-воспитательного процесса в общеобразовательной школе с выявлением недостатков и определению путей их преодоления.

Ключевые слова: алкоголизм, подростки, система знаний, здоровый образ жизни, средства физического воспитания.

In this article the problem of alcoholism in older adolescents, the analysis of the educational process in school to the identification of weaknesses and determine how to overcome them.

Key words: alcoholism, teenagers, system knowledge, healthy lifestyles, physical education facilities.

Отримано: 23.06.2012

УДК 378.147:37.011.3-051:796

Е. О. Жигульова

Луганський національний університет імені Тараса Шевченка

**АКМЕОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ
МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ
ТА ОСНОВ ЗДОРОВ'Я**

На думку авторів статті, орієнтація навчального процесу вишого навчального закладу на формування акмеологічної спрямованості людини дозволить підвищити конкурентоспроможність випускників, а в подальшому сприятиме покращенню функціонування фізичної культури, спорту та культури здоров'я як соціальної системи.

Ключові слова: акмеологічна спрямованість, майбутній вчитель, фізична культура, культура здоров'я.

Постановка проблеми та аналіз актуальних досліджень.

Нині на порядку денному суспільства і держави – проведення комплексу глибоких соціально-економічних реформ, спрямова-

них на збереження та розвиток людського й соціального капіталу з метою забезпечення входження України до найбільш конкурентоспроможних країн світу. Особливістю сучасної соціально-економічної та соціокультурної ситуації в Україні є зміна якісних вимог до фахівця будь-якого профілю, що забезпечують його затребуваність на ринку праці, успішну та кваліфіковану професійну діяльність, просування по службі, соціальну захищеність і плідну життєдіяльність в цілому.

Для задоволення сучасних вимог щодо спеціаліста необхідний новий підхід до проблем виховання особистості нової формації, здорової, мобільної, конкурентоспроможної, морально зрілої, професійно-культурної людини, готової до активної життєдіяльності в умовах сучасних соціокультурних реалій, які складаються ще в процесі навчання.

Спрямованість особистості – інтегративна якість, до складу якої входять цілі, цінності, мотиви, прагнення та інше, що детермінує активність особистості і визначає вектор цієї активності. Акмеологічна спрямованість – це якісна характеристика загальної спрямованості особистості, що орієнтує людину на прогресивний розвиток (у тому числі, професійний), на максимальну творчу самореалізацію як в професійній сфері, так і в життєдіяльності в цілому [2-4]. Дана особистісна якість детермінує і актуалізує творчу активність людини, «націлює» її на самовдосконалення, самореалізацію особистості, на досягнення вершин в будь-якій діяльності. Змістовне забарвлення як загальної, так і акмеологічної спрямованості особистості надає професійна спрямованість.

Процес опанування особистістю нових цінностей, вироблення на цій основі установок, ціннісних орієнтацій, соціальних потреб, визначають той чи інший спосіб життя, в тому числі і особливості діяльності у професійній сфері [4].

Метою статті було визначення структури та змісту акмеологічних засад формування особистості майбутніх учителів фізичного виховання та основ здоров'я.

Виклад основного матеріалу. В умовах кризовості і нестабільності соціально-економічного розвитку України, участі країни в загальноєвропейських інтеграційних процесах найважливіше значення надається підвищенню якості освіти. На даний момент освіти, в тому числі професійну, розглядають як одну з найбільш актуальних теоретичних і практичних проблем, від вирішення якої у значній мірі залежить рівень економічного і соціального розвитку держави.

Зважаючи на науково-технічний прогрес і опосередковане ним зростання загального обсягу інформації, появи нових і розвитку наявних галузей знання, цілком очевидною є необхідність постійного підвищення кваліфікації кадрів, оперативного інтенсивного освоєння фахівцями нових видів діяльності. Це визначає пошук і реалізацію нових підходів до професійної підготовки, зміст якої було б направлено в першу чергу на формування осо-

бистості, готової ефективно діяти в постійно змінних соціально-економічних умовах, активно впливати на професійну дійсність. У зв'язку з цим найважливішими вимогами до особистості фахівця є творчість, професійна мобільність, здатність до постійного професійного саморозвитку та самовдосконалення.

Розвиток акмеологічної спрямованості особистості багато в чому обумовлює конкурентоспроможність фахівців, становлення їх професійної та соціальної успішності [7].

Професійна спрямованість як змістовний пласт акмеологічної спрямованості пов'язує прагнення, інтереси і активність людини з конкретним видом професійної діяльності.

Здатність педагогів до постійного збагачення своїх знань і умінь, рівень розвитку їх професійно-значущих особистісних якостей, спрямованість на професійно-творчий саморозвиток та самореалізацію є важливими критеріями їх професіоналізму, показниками якості професійно-педагогічної освіти та його цільовими орієнтирами.

Особистість реалізує себе не тільки в рамках професійного співтовариства, а й поза ним, в соціумі, виконуючи різні соціальні ролі (громадянина країни та світу, батьків і дітей, друзів і т.ін.), тому другим аспектом акмеологічної спрямованості особистості є соціальний, або позафаховий, аспект.

Аналіз досліджень Л.І. Божович, М.М. Боритко, А.О. Деркача, В.М. Мясичева, А.В. Петровського, С.Л. Рубінштейна, П.М. Якобсона, М.Г. Ярошевського, В.М. Вакуленко та ін., обізнаність щодо специфіки діяльності фахівця з фізичної культури, спорту та здоров'я людини дозволили нам визначити структуру акмеологічної спрямованості особистості: ціннісні орієнтації (соціальні та професійні), цілепокладання (соціальне і професійне), мотивація (соціальна і професійна), прагнення до успіху (позафаховому і професійному).

Соціальний зміст акмеологічної спрямованості особистості визначається історичними особливостями розвитку суспільства, панівним світоглядом, соціально-економічними та культурними пріоритетами і цінностями. Зокрема, сучасна українська дійсність актуалізує важливість таких соціальних характеристик особистості, як громадянськість, гуманізм, толерантність, активність, мобільність та ін., а також відповідні їм цінності, цілі, мотиви, установки.

Професійний зміст акмеологічної спрямованості особистості обумовлюється змістом професійної діяльності, яка здійснюється як в педагогічній сфері (учитель фізичної культури, основ здоров'я і тренер), так і представляє собою діяльність іншого плану, що відрізняється від педагогічної, наприклад, діяльність спортивних менеджерів, організаторів спортивно-масових заходів, тобто управлінську і рекреаційну, що визначено Державними освітнім стандартом.

Таким чином, визначаючи зміст і структуру акмеологічної спрямованості майбутнього фахівця галузі «Фізичне виховання,

спорт і здоров'я людини», необхідно враховувати специфіку та види його майбутньої професійної діяльності.

Зазначене вище, а також результати аналізу психолого-педагогічної літератури дозволяють зробити наступні висновки щодо структури та змісту акмеологічної спрямованості особистості майбутніх учителів фізичного виховання та основ здоров'я.

Професійний зміст акмеологічної спрямованості особистості майбутніх фахівців у галузі фізичне виховання, спорт і здоров'я людини представлений професійно-ціннісними орієнтаціями, професійним цілеполаганням, професійною мотивацією і прагненням до професійного успіху, побудови професійної кар'єри.

Професійно-ціннісні орієнтації включають наступні групи цінностей:

✓ соціально зумовлені цінності професійної діяльності: виховання вільної, гармонійної особистості дитини, розвиток її творчих здібностей, стимулювання пізнавальних інтересів, актуалізацію потреби і прагнення до саморозвитку, підтримку розвитку фізичної культури і спорту як соціального явища, створення умов для формування у громадян культури здоров'я, фізичної культури особистої та ін.;

✓ особисті цінності професійної діяльності: цінності-цілі (можливість розвивати професійно-творчі здібності і займатися улюбленою справою, професійне самовдосконалення) та цінності-засоби (творчий характер професійної діяльності, освоєння професійних знань, умінь і навичок).

Професійно-ціннісні орієнтації майбутнього вчителя фізичного виховання та основ здоров'я передбачають його ціннісне ставлення до:

а) дітей та проблем їх виховання і розвитку (всбічного гармонійного розвитку, а не тільки фізичного);

б) професійної діяльності (педагогічного, управлінського, рекреаційного характеру) та процесу підготовки до неї;

в) процесу власного професійного саморозвитку, самовдосконалення,

г) фізичної культури, спорту та культури здоров'я як суспільного явища і надбання особистості.

Зміст *професійного цілепокладання* як компонента акмеологічної спрямованості особистості включає:

✓ усвідомлення соціальних (громадських) цілей професійної діяльності: розвиток фізичної культури, спорту та культури здоров'я, формування, збереження та зміцнення здоров'я школярів (та інших груп населення), фізкультурну освіту населення, управління розвитком фізичної культури і спорту, організація активного відпочинку населення, підготовка спортивного резерву країни тощо;

✓ наявність власної мети професійної діяльності (наприклад, підвищення рівня фізичної підготовленості школярів, сприяння

покращенню здоров'я дітей засобами фізичного виховання, підготовка високопрофесійних спортсменів, розвиток фізкультурно-оздоровчої, рекреаційної діяльності та ін.) та професійного самовдосконалення, усвідомлення ієрархії особистих і суспільних цілей професійної діяльності та професійного самовдосконалення.

Розвиток *професійної мотивації* передбачає наявність:

✓ інтересу до процесу та змісту професійної діяльності: до здійснення фізичного виховання та освіти у сфері фізичної культури та здоров'я людини, до навчально-тренувального процесу, до організаційної діяльності у сфері фізичної рекреації, до педагогічного та управлінського спілкування, до галузі науково-професійних знань, розвитку фізичної культури та спорту та ін.;

✓ інтересу до результатів професійної діяльності (зміцнення здоров'я всіх груп населення, підвищення рівня фізичної підготовленості і фізичного розвитку школярів, активне проведення дозвілля населенням, фізкультурна грамотність громадян, високі спортивні результати, ефективне функціонування фізичної культури і спорту та ін.) і усвідомлення їх значущості (гармонійний розвиток особистості, підвищення престижу країни, покращення демографічної ситуації в країні тощо);

✓ потреби в отриманні якісної професійної освіти як результату усвідомлення власної професійної відповідальності;

✓ потреби в отриманні якісної професійної освіти як результату усвідомлення власної професійної відповідальності.

Прагнення особистості до професійного успіху пов'язане з наявністю у неї:

✓ мотивації досягнення професійного успіху та професійної майстерності, яка включає прагнення до подолання перешкод, ефективного вирішення професійних проблем (педагогічних, організаційно-управлінських та ін.), до добровільного виконання важких завдань, прагнення до підвищення рівня власних можливостей, рішучість та впевненість в успіху, готовність прийняти на себе відповідальність [6];

✓ прагнення і здатності до професійного саморозвитку, які передбачають актуалізацію процесів самопізнання і творчого самовизначення (що забезпечує розуміння фахівцем власних цілей і цінностей професійної діяльності і вибір адекватних позицій, оцінки, вчинків, дій), самоорганізації і самоврядування (забезпечують планування, організацію і контроль власної професійної діяльності), творчої саморегуляції і самовдосконалення особистості [1; 5];

✓ готовності до професійної творчості, що передбачає здатність оригінально, ново, ефективно вирішувати педагогічні, управлінські та інші професійні проблеми, що виникають, досягати соціально і особисто значущого результату в сфері фізичного виховання, здоров'я людини, освіти, спортивного тренування та інших областей фізкультурно-спортивної та оздоровчої професійної діяльності [2].

Соціальний зміст акмеологічної спрямованості особистості майбутнього фахівця практично не залежить від змісту конкретної професійної діяльності і може розглядатися в контексті загальних акмеологічних інваріант професіоналізму. Він включає:

✓ *соціально-ціннісні орієнтації*: гуманістичні цінності (людини, її свободи, рівноправності, повага людської гідності), патріотичні цінності (цінність Батьківщини, її безпеки, добробуту та процвітання), особисті цінності соціальної взаємодії (спілкування, пізнання навколишнього світу, суспільна користь, соціальна активність, власна соціальна значущість та ін.);

✓ *соціальне цілепокладання*: усвідомлення і прийняття цілей соціального розвитку, власних життєвих цілей (пов'язаних з родиною, громадською діяльністю і таке ін.), здатність зіставляти громадські та особисті життєві цілі і усвідомлювати їх ієрархію і відповідність;

✓ *соціальна мотивація*: інтерес до процесу та змісту суспільної діяльності і соціальної взаємодії, усвідомлення соціальної та особистої значущості їх результатів, потреба в соціальному саморозвитку;

✓ *прагнення до життєвого успіху*: мотивація досягнення соціального (життєвого) успіху, прагнення до громадянського саморозвитку, готовність до творчої соціальної взаємодії.

Щодо сформованості ціннісної сфери акмеологічної спрямованості можна судити за такими показниками, як:

- знання особистістю змісту професійних і соціальних цінностей;
- прийняття професійних і соціальних цінностей як особистісно значущих;
- вплив професійних і соціальних цінностей на професійне та життєве цілепокладання, на мотивацію професійної та громадської діяльності.

Про високий рівень розвитку акмеолого-орієнтованого цілепокладання свідчать:

- ◇ раціональність і конструктивність цілей професійної та громадської діяльності;
- ◇ раціональність і конструктивність цілей загального і професійного саморозвитку;
- ◇ уміння прогнозувати свій життєвий і професійний шлях.

Щодо сформованості у студентів мотиваційної сфери акмеологічної спрямованості особистості можна судити за наступними показниками:

- високий рівень розвитку соціальних і професійних інтересів;
- наявність освітніх потреб та потреб у соціальній взаємодії;
- освітня, навчально-практична та соціальна активність.

Прагнення особистості до життєвого і професійного успіху пов'язане з наявністю мотивації досягнення (відповідно, профе-

сійного успіху, професійної майстерності та соціального успіху), самостійністю особистості в освітній та навчально-професійній діяльності, самостійністю і активністю у творчій навчально-професійної і громадській діяльності.

Спрямування освітнього процесу вищого навчального закладу на формування у майбутніх фахівців з фізичної культури, спорту та здоров'я людини акмеологічної спрямованості особистості дозволить підвищити конкурентоспроможність випускників і, надалі, істотно покращити функціонування фізичної культури, спорту та культури здоров'я як соціальної системи.

Висновки. Впровадження акмеологічного підходу в сучасну професійно-педагогічну освіту є дієвим фактором, що забезпечує посилення професійної мотивації майбутніх фахівців згаданих і вчителів фізичного виховання та основ здоров'я зокрема, що стимулює розвиток їх творчого потенціалу, що дозволяє виявити і плідно використовувати особистісні ресурси для досягнення успіху в професійній діяльності за допомогою формування акмеологічної спрямованості особистості. В свою чергу, сформована акмеологічна спрямованість є детермінантом підвищення якості професійної підготовки майбутніх учителів.

Список використаних джерел:

1. Андреев В. И. Педагогика творческого саморазвития. Инновационный курс / В. И. Андреев. – Казань : Изд-во Казанского университета, 1996. – Кн. 1. – 568 с.
2. Бегидова С.Н. Структура и содержание акмеологической направленности личности педагога [Электронный ресурс] / Бегидова С.Н., Леонтьев А.В., Хазова С.А. – Режим доступа: <http://www.adygnet.ru/konfer/konfi fk2007/konfi fk2007.shtml>.
3. Бегидова С. Н. Теоретические основы профессионально-творческого развития личности специалиста по физической культуре и спорту / С.Н. Бегидова. – Майкоп : Редакционно-издательский отдел Адыгейского государственного университета, 2001. – 270 с.
4. Вакуленко В. М. Акмеологічний підхід у теорії й практиці вищої педагогічної освіти України, Білорусі, Росії (порівняльний аналіз) : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.01 / Вакуленко Валентина Миколаївна. – Луганськ, 2008. – 562 с.
5. Газман О.С. Новые ценности образования: содержание гуманистического образования / О.С. Газман, Р.В. Вейс, Н.Б. Крылова. – М., 1995. – 123 с.
6. Кузьмина Н.В. Предмет акмеологии / Н.В. Кузьмина. – СПб. : Политехника, 2002. – 189 с.
7. Соколенко О. І. Акмеологічна спрямованість підготовки спеціаліста з фізичної культури у системі вищої педагогічної освіти / О. І. Соколенко // Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка. – № 17 (204). – Ч. II. – 2010. – С. 57-63.

По мнению авторов статьи, ориентация учебного процесса высшего учебного заведения на формирование акмеологической направленности человека позволит повысить конкурентоспособность выпускников, а в дальнейшем способствовать улучшению функционирования физической культуры, спорта и культуры здоровья как социальной системы.

Ключевые слова: акмеологическая направленность, будущий учитель, физическая культура, культура здоровья.

In opinion of authors of the article, orientation of educational process of high school on formation of acmeological orientations of a person will allow to raise competitiveness of graduates and, in the further, it is essential to improve functioning of physical training, sports and culture of health as a social system.

Key words: acmeological orientation, future teacher, physical education, culture of health.

Отримано: 23.06.2012

УДК 378.145

А. В. Заїкін, В. Б. Воронецький

*Кам'янець-Подільський національний університет
імені Івана Огієнка*

ПРИНЦИПИ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ДО ЗДОРОВ'ЯЗБЕРІГАЮЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

В статті розглядаються особливості підготовки майбутніх вчителів фізичної культури до формування здорового способу життя молодших школярів. Основними аспектами даної підготовки є використання міжпредметних зв'язків, самостійна робота студента та проходження педагогічної практики.

Ключові слова: професійна підготовка, здоровий спосіб життя, міжпредметні зв'язки, самостійна робота, педагогічна практика.

Постановка проблеми. Відомо, що добре володіння своїм предметом, готовність учителя до його викладання сприяє підвищенню якості в системі освіти. Сьогодні перед учителем фізичної культури постає нелегке завдання, вирішення якого потребує від нього відповідної підготовки, наявності спеціальних знань, умінь та навичок, необхідних для якісного викладання навчальних предметів «Основи здоров'я» та «Фізична культура», спрямованих на формування в шкільної молоді високого рівня культури здоров'я.

У «Концепції 12-річної середньої загальноосвітньої школи» зазначається, що у фаховій підготовці майбутнього педагога необхідні суттєві зміни, адекватні сучасним освітнім пріоритетам і завданням. Зміст професійної підготовки майбутніх учителів фізичного виховання на сучасному етапі повинен бути зорієнтований на озброєння студентів знаннями, вміннями та навичками з формування, збереження й зміцнення здоров'я в усіх його аспектах (духовному, психічному та фізичному), формування здорового способу життя школярів [5, 7].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз наукової літератури свідчить про різні підходи до покращення підготовки фахівців фізичного виховання: формуванню ступеневої системи